

arcok és maszkok

MÁRTON VERA

Szemes Mari az Egy igazi úr-ban

„Ilyen kedves asszony nem járt még a földön” - mondja *nagy* szeretettel Mickey, a szeplősképű csaposlegény gazdasszonyáról, Nóra Melodyról. „Nóra olyan szép lány volt, hogy hét tengeren kereshetted párját” - emlékezik vissza a ház egyik régi barátja. Majd egy furcsa ellentmondás: „Én alig tudom elképzelni, *hog*y valaha is szerette Nórá!” - mondja valaki a férjről, Cornelius Melodyról.

Ilyen előkészítés után lép be az ivóba Nóra Melody. Fáradt léptekkel jön le az ivószoba agyonkoptatott lépcsőin. Egy pillanatra megáll az ajtóban, kedves mosollyal bocsátja útjára a csaposfiút, de tekintete már a legközelebbi széket keresi. Leül és kicsit meggyötört arccal simítja végig fájós térdét.

A színésznő arcán, száján semmi festék, csak egy kis púder és néhány szürke ceruzavonás. Sötét haja sima kontyba van fésülve, egy hajtincs a homlokába lóg. Ettől az egy hajtincstől még nem gondozatlan, nem

rendetlen, ez csak annyit jelez, hogy már kora reggel óta talpon van, dolgozik, és nem ér rá tükörbe nézni.

Fáradtan, kissé előrehajolva ül a széken, de csak a szék szélén, szolgálatra készen, szinte bocsánatkérően. Reumájára panasz-kodik lányának, de mereven maga elé néző, gondterhelt tekintetén látom, hogy valami mással foglalkozik. „Neilan küldött nekem egy levelet a számlája végett . . .” Hangja tompán cseng, de valami izgalom, nyugtalanság is vibrál benne. A parasztasszony izgalmát és idegenkedését érezteti meg a nézővel Szemes, ami minden „írással” szemben elfogja. Azt, hogy bár sok ilyen számla került már kezébe annyi éven keresztül, de még mindig nem tudja megszokni.

Aztán lánya támadására felel, férjét védi: „Egy csöppel többet ivott tegnap éjszaka. Jól van, no, nem olyan nagy baj az ...” Hangja megszínesedik, ahogy a férjéről beszél, arca ellágyul, szinte megszépül, megfiatalodik. Több ez mint védekezés, már vallomás is. A nézőtéren csend, az arcokon feszült figyelem. Szemes Marinak sikerült megtalálnia a kapcsolatot a közönséggel, létrejött az „áramkör” a színpad és a nézőtér között. Néhány pillanat volt az egész, de a legfontosabb „témát” már exponálta is ezzel a színésznő.

Sára tovább vitatkozik anyjával: „Még ma el kéne hagynod, ha volna benned büszkeség . . .” Nóra arca megkeményedik, hangja szinte agresszíven cseng, szemében elszántság tüzel: „Nekem az a büszkeségem, hogy szeretem! Szerelmes voltam belé már az első napon, mikor megláttam, és szerelmes leszek belé a halálom napjáig!”

Furcsa, sokat sejtető ez az „agresszív” hang: érezzük, hogy nem hétköznapi értelembe vett szerelemről van itt szó: élete értelmét védi ez az asszony.

Amikor Cornelius Melody belép a színre, az asszony arca felragyog. A szerelem és ragaszkodás sokféle változatát, színét játssza el ebben az egy jelenetben Szemes

Mari. Már rohanna is a férfihoz, de a szer-
tartásos, hideg köszönés megállítja. Arcán is
elhalványul a mosoly, de valami szégyenlős
sugárzás továbbra is a szemében marad.
Néhány lépés távolságból figyel, követi
férjét, mint egy öreg falusi cseléd. De ahogy
a szótlán, feszültségtől remegő férfit figyeli,
úgy alszik ki szeméből a fény. Arcán előbb
szorongás, aztán kétségbeesett meg-adás.
„Meglehet hogy a kutyaharapást szőrivel
kellene . . .” - kínálja felé bátortalanul a
pálinkát. Hangja tompa, színtelen, vállát
előreejtí. És már nem a hűséges cseléd áll
előttünk, hanem a sok küzdelemben belefá-
radt feleség. A félénk, megkínzott mosoly
pedig, amivel a férfi megkönnyebbült arcát
fürkészi, már a szerelmes asszonyé.

Corneliust felvillanyozza az ital. Eszébe
jut Talavera! Ma van a dicsőséges nap év-
fordulója, amikor Wellington herceg sze-
mélyesen kitüntette Cornelius Melody
őrnagyot a harcmezőn. „Buta fejem, hát
nem elfelejtettem!” - kiált fel Nóra. Szemes
Mari harsány lelkendezéssel, szolgálat-kész
buzgalommal, izgatott kapkodással játssza
el az asszony félelmét a mulasztás miatt és
hajlandóságát, hogy mindent jóvá-tegyen.
Már rohanna is, hogy előkeresse a régi
egyenruhát. De nem bír elszakadni az
emlékeitől feloldódó férfitől. Mozdulatai
lelassulnak, megáll, gyönyörködve, szere-
tettel nézi Cornelius büszke kérdésését. És
első kedves szavára megdicsőült, szinte esz-
meletlen boldogsággal borul a férjére:

.. hát nem tudod, *hog*y szeretlek!”

S mikor a férfi hirtelen, durván ellöki
magától - „miért nem mosod meg a hajadat,
felfordul tőle a gyomrom . . .” - *úgy*
érezzük, ezt a „játékot” nem lehet tovább
folytatni.

De Nóra megrendíthetetlen szerelme ezt
is kibírja. Cornelius bocsánatkérő szavára
csendes mosollyal válaszol - és már szalad
is, hogy elkészítse neki a reggelit. Visszajön
a megrakott tálcával és fecsegve, moso-
lyogva terít.

Utolsó, nagy erőpróbája az asszony sze-
relmének: a párbaj, várakozás a párbajozni
indult Melodyra. Nóra egyenes derék-
kal, kifejezéstelen arccal, mozdulatlanul ül a

homályos szobában. Nem hallja, nem látja,
ami körülötte történik. Lánya élete sors-
döntő élményéről, első szerelmes éjszakájá-
ról beszél neki - alig vesz tudomást róla. A
színész nő mozgékony, az érzelmek széles
skáláját eljátszó arca most mozdulatlan. S
ez a mozdulatlanság hallatlan feszültséget és
figyelmet sugároz. Figyelmének egyetlen
tárgya most is Cornelius Melody: belül,
szívében, idegeiben és kívül az utca minden
neszében.

És egyszer, mikor már elviselhetetlen a
várakozás, megpróbál fellázadni ez ellen a
szerelem ellen. Egész életében gyötörte és
gyötíri a bűntudat, mert évekig élt úgy
Corneliusszal, hogy nem voltak meges-
küdvé. És még meg se gyónhatta bűnét,
mert a férfi megtiltotta neki. „Elmegyek a
paphoz! Miért ne mennék?” A színész nő
hangja gyűlölködő - először az előadás
folyamán. Ez volt az asszony életének leg-
nagyobb sérelme - döbrent rá bennünket.
Felkapja a kendőjét, hirtelen az ajtó felé
indul. De már az első tétován kapkodó
mozdulatánál, zavartan félrenéző pillantá-
sánál tudjuk, hogy nem fog elmenni. Meg-
áll, lehajtja a fejét és halkán mormolja, mint
egy imát: „Nem bírok menni, Isten bocsássa
meg nekem!” S a következő pillanatban
megint a szerelmes asszony tántoríthatatlan
bizakodásával várja a férfit.

Vége megérkezik a megalázott és önma-
gával meghasonlott Cornelius Melody. Mit
játszhat el még Szemes Mari ebben a szív-
szorítóan fájdalmas utolsó jelenetben?
Örüljön annak, hogy az ír paraszt fia végre
előítélet nélkül, gyengéd szerelemmel öleli
magához, vagy sirassa az őrnagy „halálát” ?
Tartsa vissza valami örültségtől, vagy biz-
tassa még jobban?

A színész nő arcán sok minden átsuhan:
önfeledt, szinte bódult szerelmes mosoly,
a tökéletes boldogság, aztán a rémület der-
medtsége, a kétségbeesett szorongás, a már
sikoltani készülő tiltakozás, *hog*y eljusson a
végső, megingathatatlan bizonyossáig: „Én
meg veled játszom és akármilyen játékot talál
ki, ott lesz veled az én szerelmem is. Hiszen
mindig így voltam veled. Nincs is nekem
büszkeségem - csak ez!”